

równocześnie kolejny etap zbliżający projekt (i generalnego wykonawcę) do zastosowania rozwiązań z zakresu CSCM.

Wysokie ryzyko inwestycji budowlanych, kryzys na rynku kredytów hipotecznych oraz wysokie wymagania klientów – tak wygląda w skrócie rynek nieruchomości w Polsce. Poszukiwane są rozwiązania, z jednej strony minimalizujące koszty wykonawców, z drugiej ważne jest, aby została zachowana wysoka jakość produktu. Czy CSCM może być odpowiedzią na obecny stan rzeczy ?

Literatura

1. Sobotka A., Jaśkowski P., Zarządzanie łańcuchem dostaw w realizacji przedsięwzięć budowlanych, GMiL nr 11/2009

2. X. Xue, Y. Wang, Q. Shen, X. Yu, Coordination mechanisms for construction supply chain management in the Internet environment, „International Journal of Project Management” 25/2007

Григорій МОНАСТИРСЬКИЙ

Тернопільський національний економічний університет, Україна

ВНУТРІШНЬОРЕГІОНАЛЬНІ ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ РЕСУРСНОЇ ОБМЕЖЕНОСТІ

Для вирішення питань місцевого значення виникає потреба в господарській співпраці, об'єднанні матеріальних, фінансових та інших ресурсів, координації діяльності територіальних громад та їх підсистем, як в регіональному, так і національному масштабах, що є вагомим полігоном модернізації технологій забезпечення місцевого економічного та соціального розвитку в умовах ресурсної обмеженості.

Економічний та соціальний розвиток ресурсно та просторово невід'ємно пов'язаний з певною територією, від характеристик та особливостей якої великою мірою залежить його спрямованість та динаміка. Відповідно до теорії організації її комплексний розвиток можливий лише за умови цілеспрямованого розвитку всіх її елементів, що є повноцінними носіями системних властивостей. Забезпечення економічного та соціального розвитку територіальних громад в умовах

дефіциту ресурсів дозволяє застосування інтеграційних технологій.

Так, в сучасних умовах проблема нестачі ресурсів органів місцевого самоврядування може вирішуватися через залучення ресурсів інших територіальних громад. Основними шляхами її розв'язання, на наш погляд, можуть стати: формування суспільно-добровільного сектора економіки (коли громадяни об'єднують власні кошти для розв'язання проблеми нестачі ресурсів — ця тенденція характерна багатьом демократичним країнам); зміцнення доходної бази місцевих бюджетів через удосконалення бюджетної податкової політики; застосування всіх можливих способів ефективного використання комунальної власності (оренда, застава, іпотека, приватизація, реприватизація, передача тощо); отримання ефекту синергії в результаті розробки і реалізації стратегії розвитку територіальних громад; ресурсна інтеграція.

У процесі модернізації територіальної основи місцевого економічного розвитку необхідно врахувати, що будь-яке поселення є не відособленим утворенням, а відкритою системою, що за допомогою двосторонніх економічних, соціальних, управлінських, інформаційних зв'язків взаємодіє з іншими населеними пунктами, які в своїй сукупності складають регіональну систему. Об'єктивна історично обумовлена здатність сіл, селищ і міст формувати багатовекторну мережу різнопланових відносин визначає можливість її поглибленого використання з метою інтегративного вирішення локальних проблем та становлення повноцінного первинного адміністративно-територіального рівня в країні на основі посилення економічної бази комплексного розвитку поселень.

Одним із шляхів забезпечення життєздатності територіальних громад, покращення соціально-економічної ситуації та створення передумов для динамізації економічного розвитку поселень є інтеграція територіальних громад різних населених пунктів з метою об'єднання зусиль для задоволення спільних економічних і соціальних інтересів.

Необхідність становлення життєздатної територіальної громади на первинному рівні визначається загальносвітовим процесом пошуку оптимальної основи муніципального управління. Процес створення міцної первинної одиниці місцевого самоврядування (що отримав назву «процесу комунізації») відбувався в Франції та Швеції шляхом формування комун; в США, в яких тауни та тауншини, спеціальні й шкільні округи як інтегровані муніципальні утворення успішно забезпечують надання членам територіальної громади місцевих послуг.

В Польщі, яка мала подібні до України вихідні соціально-економічні та політичні умови постсоціалістичного розвитку, гміни як комунізовані низові суб'єкти місцевого самоврядування здійснюють ефективну управлінську та господарську діяльність.

З практики зарубіжних країн щодо забезпечення економічного й соціального розвитку територіальних громад можна виокремити дві форми інтеграції територіальних громад різних населених пунктів: функціональне (проектне) об'єднання або міжмуніципальна господарська кооперація; територіальне (адміністративне) об'єднання або комунізація.

Функціональна інтеграція територіальних громад різних населених пунктів передбачає консолідацію фінансово-матеріальних зусиль для виконання лише певних функцій із збереженням самостійності громад та автономії органів місцевого самоврядування. Показовим в цьому контексті є досвід США щодо формування спеціальних та шкільних округів. В 2014 році в США нараховувалося 14721 шкільний та 29532 спеціальних округи. Вони утворюються, як правило, за ініціативою громад для підвищення ефективності надання населенню громадських послуг. Об'єднання на функціональних засадах може бути, як на постійній, так і тимчасовій (цільовій) основі. Існують спеціальні округи для надання послуг освіти, водопостачання, пожежного захисту, каналізації, дренажних та іригаційних систем, житлового будівництва, вивозу сміття, транспортних послуг, збереження природних ресурсів, охорони пам'яток архітектури. Досвід формування таких структур актуальний для України, адже більшість невеликих поселень не спроможна самостійно утримувати об'єкти соціальної сфери, забезпечити комплексність та дієвість надання членам територіальних спільнот якісних громадських послуг.

Територіальні громади можуть спільно ефективно вирішувати багато економічних проблем. Міжмуніципальна господарська кооперація дозволяє знизити вартість продукції для муніципальних потреб за рахунок спорудження та експлуатації великих спільних об'єктів, отримання одними територіальними громадами продукції та послуг з підприємств та установ, розташованих на території сусідніх громад, збільшення масштабів виробництва товарів та послуг. Вона може охоплювати найрізноманітніші напрями діяльності територіальних громад. Територіальні громади можуть створювати міжмуніципальні об'єднання, засновувати спільні господарські товариства у формі акціонерних товариств закритого типу та товариств з обмеженою

відповідальністю, укладати договори та угоди про співпрацю, наприклад з питань електро- та водопостачання, будівництва та експлуатації заводів з утилізації побутових та промислових відходів, професійної освіти, природоохоронної діяльності, захисту дітей тощо. Міжмуніципальна господарська кооперація може здійснюватися в різних формах (табл. 1).

Таблиця 1

Форми міжмуніципальної господарської кооперації

Спосіб кооперації	Типові сфери кооперації	Спосіб фінансування
Кооперація невеликих територіальних громад з великими	<ul style="list-style-type: none"> • пожежна команда; • служба шкільної психологічної допомоги; • лікувальні установи; • будинок престарілих 	Купівля послуг на договірних засадах
Спільне вирішення загальних питань	<ul style="list-style-type: none"> • громадський транспорт; • звалища та відстійники для збору відходів нафтопродуктів; • пристрої контролю харчових продуктів 	Пайове фінансування
Будівництво та експлуатація спільних об'єктів	<ul style="list-style-type: none"> • служби порятунку, пожежні служби; • газопостачальні компанії; • тепло- та електростанції; • водогосподарські об'єкти; • водоочисні споруди; • аеропорти; • полігони для зберігання та утилізації побутових відходів; • різні об'єкти соціального призначення 	Створення спільних компаній на принципах самофінансування з частковим бюджетним фінансуванням

При кооперації невеликих територіальних громад з великими для координації співпраці може створюватися єдиний орган, в який входять представники всіх зацікавлених муніципалітетів. Держава, як показує світовий досвід, не контролює таку кооперацію. При спільному вирішенні загальних питань може створюватися керівний орган за участю всіх муніципалітетів. Спільне будівництво та експлуатація господарських об'єктів і створення керуючих компаній є особливо ефективним в сферах, що вимагають значних інвестицій.

Практика використання міжмуніципальної кооперації за кордоном має як переваги, так і недоліки. З одного боку, вона дозволяє ефективно та гнучко вирішувати визначені договором завдання. Послуга, придбана за допомогою кооперації, обходиться органам місцевого самоврядування дешевше, ніж її самостійне виробництво. З іншого боку, виникають

проблеми компетенції та відповідальності. Так органи місцевого самоврядування, що беруть участь в кооперації мають менші можливості управління спільним підприємством, аніж у випадку, якщо б цим підприємством вони керували самостійно. Вирішення багатьох завдань незалежними міжмуніципальними компаніями може обмежити свободу дій територіальних громад, що беруть участь в кооперації. Виникають труднощі, які не завжди можна вирішити силами двох територіальних громад, що беруть участь в угоді. Територіальна громада, що купує послуги в іншій, не в змозі впливати на її якість (наприклад, на вибір інтер'єру та порядок експлуатації лікарні). Тому в певних випадках угоди щодо міжмуніципальної кооперації повинні затверджуватися державними інстанціями.

У багатьох країнах основним напрямом у міжмуніципальній кооперації є спільне будівництво та утримання об'єктів, що обслуговують декілька сусідніх муніципалітетів. В цьому випадку можуть створюватися спеціальні округи за функціональним напрямком відповідних об'єктів, межі яких можуть не збігатися з межами муніципалітетів. Широко відомі шкільні, а також водогосподарські та інші спеціалізовані міжмуніципальні округи.

В Україні правова база для міжмуніципальної господарської кооперації створює Конституція України, Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» та Закон України «Про співробітництво територіальних громад».

При територіальному об'єднанні територіальні громади близько розташованих сіл, міст, селищ формують єдину громаду й спільні органи місцевого самоврядування. Методи територіальної інтеграції використовували країни, перед якими стояла проблема вибору оптимального розміру територіальної громади, за якого можливою є її ефективна фінансово-господарська діяльність, застосувавши, як добровільну, так і примусову форму комунізації. Досвід Швеції засвідчив, що недемократичне за своєю формою рішення – примусове укрупнення комун (в 1969-1974 роках чисельність комун скоротилася в 3,1 рази) призвело до позитивних зрушень в економічному й соціальному житті країни, сприяло входженню Швеції в четвірку найрозвинутіших країн Європи. В Данії, внаслідок реформи 1974 року, кількість комун скоротилася з 1388 до 275. У ФРН в процесі реформи 1967-1968 років чисельність общин зменшилася з 24278 до 8514. В Англії та Уельсі кількість округів в 1972 років скоротилася з 1383 до 402. В тих країнах, де

процес об'єднання територіальних громад здійснювався на добровільних засадах, він йшов дуже повільно. Зокрема, у Франції кількість комун навіть зросла. У Нідерландах за 100 років чисельність їх зменшилася з 1100 до 700, у Бельгії за період добровільного об'єднання 1961-1971 років – з 2663 до 2359 комун. Польща з початку становлення місцевого самоврядування забезпечила його формування на комунізованій основі: гміна є інтегрованою територіальною громадою, об'єднуючи громади сіл, містечок та міст, і відповідає європейському комунальному стандарту низового рівня самоврядування, що формується територіальною спільнотою кількох населених пунктів. Досвід Польщі показав, що в процесі комунізації не може бути хаотичності та поспішності.

Очевидно, що в країнах, де лише розпочинається процес зміцнення територіальної основи місцевого самоврядування, зокрема в Україні, пріоритетною на початкових етапах мала б стати форма функціонального об'єднання територіальних громад в процесі вирішення спільних проблем і розглядатися як початковий підготовчий етап формування укрупненої територіальної спільноти на унітарних засадах. Це зумовлено, насамперед: існуванням законодавчо закріпленого права територіальних громад об'єднувати фінансові та матеріальні зусилля для розв'язання окремих завдань економічного й соціального розвитку територій; збереженням загальної економічної, фінансової та політичної самостійності громади в процесі функціональної інтеграції; чіткістю й виразністю цілей ресурсної консолідації територіальних громад. Функціональне об'єднання населених пунктів спрямовується на підвищення якості надання членам територіальних громад соціальних, комунально-побутових послуг, що є об'єктивною базою для зближення територіальних спільнот в рамках інтегрованої управлінської системи.

В процесі забезпечення функціональної інтеграції потрібно дотримуватися принципу пропорційності щодо розподілу ресурсних зусиль різних населених пунктів з врахуванням чисельності можливих споживачів певної послуги в окремій територіальній громаді. Ресурсна участь повинна бути адекватною. Так, якщо певна територіальна громада надала приміщення, інженерні комунікації, що перебувають в комунальній власності, для формування міжкомунального підприємства з надання послуг населенню, то на суму їх оціночної вартості необхідно зменшити участь спільноти у фінансуванні становлення та функціонування суб'єкта економічних відносин.

Для забезпечення ефективності функціональної інтеграції

населених пунктів, пошуку варіантів такої співпраці з використанням технології колегіального управління консолідованими ресурсами доцільним є створення територіальних асоціативних структур місцевого самоврядування: консультативних рад сільських, селищних, міських голів адміністративного району; асоціацій органів місцевого самоврядування певної території (не обов'язково в межах адміністративного району чи області), що є формою співробітництва територіальних громад з метою координації зусиль для захисту своїх інтересів. У цьому контексті вітчизняним територіальним громадам доцільно використати досвід країн Європейського Союзу. Так, Європейська хартія місцевого самоврядування передбачає право територіальних громад на вирішення завдань, зокрема економічних, за допомогою лобювання інтересів та інших важелів впливу на державну владу. Для цього територіальні громади практикують створення національних та регіональних економічних асоціацій, що забезпечують їх легітимне представництво. Асоціації сприяють захисту економічних прав та свобод місцевого самоврядування, спільно звертаються до уряду, прагнучи досягти консенсусу щодо законодавчих актів у сфері місцевого економічного розвитку та місцевих фінансів. Різні методи роботи, включаючи й індивідуальні зустрічі, допомагають встановлювати партнерство з урядом, міністерствами, парламентом. Наприклад, у США найбільш значимою є Національна ліга міст, головним завданням якої є лобювання економічних інтересів міст в Конгресі США та федеральному уряді. Вона об'єднує столиці штатів, найбільші міста та міські агломерації. В Іспанії існують такі асоціації, як синдикати комун. Це добровільні об'єднання, що створюються для спільного здійснення певних робіт, що відносяться до компетенції зацікавлених комун. У Польщі активно функціонують чотири громадські організації (корпорації): Союз польських метрополій, що об'єднує 12 великих міст; Союз польських міст, що об'єднує понад 240 середніх міст; Союз польських міст, що об'єднує гміни з населенням більше 40 тис. мешканців; Союз сільських гмін, який об'єднує понад 350 гмін.

В Україні також створено Асоціацію міст України та громад, однак вона не стала дієвим інститутом захисту економічних інтересів місцевого самоврядування, будучи радше декларативно-представницькою організацією. В цьому контексті доцільним є створення в Україні асоціацій місцевої економічної взаємодії, що повинні виконувати такі функції: координація діяльності органів місцевого самоврядування з

метою ефективного реалізації своїх прав та інтересів, виходячи з перспектив соціального та економічного розвитку, демографічної ситуації та інших місцевих особливостей; проведення узгоджених заходів щодо стабілізації економічного становища та соціального захисту населення; ухвалення спільних рішень з розробки та реалізації місцевих програм та проектів за проблемами, що належать до компетенції органів місцевої влади, та створення необхідних для цього фінансових джерел і матеріальних ресурсів за рахунок використання можливостей засновників асоціації, а також підприємницької діяльності структур, що можуть створюватися асоціаціями з цією метою; підготовка пропозицій з реалізації державної політики в сфері місцевого самоврядування; підготовка рекомендацій та здійснення органами місцевого самоврядування організаційних заходів щодо реалізації державних програм і проектів, а також місцевих угод та програм.

Досвід управління економічним та соціальним розвитком територіальних громад зарубіжних країн, необхідність активізації регулювання несприятливих тенденцій цього розвитку обумовлюють об'єктивність їх укрупнення для забезпечення життєздатності. Враховуючи сучасну ситуацію, в Україні необхідність територіальної інтеграції є першочерговою, зокрема, стосовно: нежиттєздатних, насамперед сільських, територіальних громад, що мають самостійні органи місцевого самоврядування, які неспроможні забезпечити економічний розвиток поселень; територіальних громад населених пунктів приміської зони; територіальних громад міст, сіл та селищ, які входять до складу інших населених пунктів, з метою створення умов для місцевого економічного розвитку. Саме такий механізм застосовується в процесі реалізації Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», хоча Конституція України уможлиблює створення об'єднаної територіальної громади лише кількох сіл.

Необхідною умовою процесу територіальної інтеграції населених пунктів з метою формування комунізованих територіальних утворень, як передумови ефективізації економічного й соціального розвитку територій, є: створення фінансово-матеріальних умов інтеграції; визначення чітких критеріїв територіального об'єднання населених пунктів; використання важелів економічного зацікавлення територіального об'єднання громад; посилення значимості органів самоорганізації населення; експериментальне вивчення різних форм комунізації первинних спільнот.

Необхідність створення фінансово-матеріальних умов інтеграції, зумовлена тим, що територіальна інтеграція не є винятковим засобом, спроможним оздоровити економічний стан територіальних громад, які до об'єднання були дотаційними, оскільки більша чисельність населення громади потребуватиме пропорційного зростання витрат. До того ж, з'являться нові напрямки витрачання коштів місцевого бюджету, пов'язані з об'єктивною появою нових інтеграційно зумовлених функцій органів місцевого самоврядування в комунізованій громаді.

Для встановлення чітких критеріїв територіального об'єднання населених пунктів на законодавчому рівні необхідно врахувати їх історичні, етнічні, культурні, соціальні особливості та економічну доцільність інтеграції. З цього приводу слід застосувати систему інтеграційних критеріїв, використання яких дозволить органам державної влади та органам місцевого самоврядування уникнути штучності при формуванні комунізованих адміністративно-територіальних одиниць. Зрозуміло, що територіальному об'єднанню громад повинен передувати комплексний ретроспективний аналіз їх розвитку в контексті взаємодії з іншими населеними пунктами для оптимізації інтеграційних процесів та отримання позитивних економічних і соціальних результатів.

Посилення значимості, функціональної й ресурсної здатності органів самоорганізації населення, які спроможні виконувати певні функції й повноваження в сфері управління економічним розвитком територіальних громад, в населених пунктах комунізованої громади, слід вважати чинниками управлінського розвантаження адміністративно-ділового центру об'єднання та наближення суб'єкта надання громадських послуг до конкретного споживача

Важелями економічного зацікавлення ресурсозабезпечених територіальних громад щодо формування об'єднаної спільноти з нежиттєздатними утвореннями могли б стати: надання цільових субвенцій з державного бюджету; передача державних часток в статутних фондах підприємств в управління органам місцевого самоврядування; закріплення окремих загальнодержавних податків за місцевими бюджетами; передача земельних ділянок, що перебувають в державній власності, в комунальну власність. Застосування цих засобів призведе до зменшення можливості виникнення чи посилення несприятливих тенденцій в населених пунктах з значним ресурсним потенціалом, фінансово-економічної компенсації зростання управлінського, соціального та економічного навантаження на їх

системи.

Для вивчення дії теоретичних положень в практичній площині та вибору оптимального варіанту (чи варіантів) інтеграції необхідно є експериментальна перевірка ефективності різних форм територіального об'єднання первинних спільнот в різних регіонах. Окрім того, в процесі територіальної інтеграції громад різних поселень важливо: забезпечити методологічну та практичну допомогу в розробленні статутів об'єднаних громад, в яких чітко виписати права жителів окремих населених пунктів, що входять до складу інтегрованої спільноти; механізм запобігання утворення периферійних поселень; вивчити історичний досвід функціонування інституту в'їтів і солтисів в Галичині, старост в Наддніпрянській Україні як лідерів громад окремих поселень, що можуть здійснювати певні управлінські функції на громадських засадах як представники голови об'єднаної громади в поселенні. Зокрема, громадський голова може видавати довідки жителям населеного пункту, завіряючи їх печаткою з гербом комунізованого утворення, що позбавить мешканців потреби їхати до центрального поселення; застосовувати виважені управлінські рішення з метою врахування конструктивних інтересів держави, територіальної громади та конкретного громадянина; законодавчо встановити належний статус усіх депутатів ради об'єднання територіальних громад, незалежно від того, який населений пункт вони представляють. Дотримання цієї засади є необхідним моментом забезпечення поступального розвитку всіх складових інтегрованої територіальної громади; залишити історичну назву населеним пунктам, які входять до складу об'єднаної територіальної громади з метою недопущення соціального невдоволення, порушення історичної спадковості й самобутності; дотримуватися принципу рівномірного розвитку усіх населених пунктів об'єднаної територіальної громади.

Результативність ресурсної інтеграції територіальних громад, що, реалізовуватиметься в процесі адміністративно-територіальної реформи, має супроводжуватися відповідним нормативно-правовим наповненням (прийняттям змін до XI розділу Конституції України, нової редакції Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та Бюджетного кодексу України, Податкового кодексу України, Законів України «Про громаду», «Про адміністративно-територіальний устрій», «Про комунальну власність», «Про благоустрій населених пунктів») визначатиме можливість застосування принципів менеджменту в процесі управління територіальними громадами в Україні.

Інтеграція територіальних громад є значно глибшим і складнішим процесом, аніж просто просторово-площинне укрупнення територіальних громад, оскільки стосується трансформації вихідного елементу адміністративно-територіального устрою країни, базою якого є соціально-економічні системи низового рівня. Вона потребує науково обґрунтованого підходу до його реформування на програмній основі, якому передуватиме зміцнення економічної бази місцевого самоврядування на низовому рівні. Консолідація територіальних громад населених пунктів може стати дієвим регуляторним механізмом забезпечення ефективності їх економічного та соціального розвитку та модернізації управління цим процесом.

Інтеграція територіальних громад як економічних систем буде мало результативною без формування комплексного механізму модернізації технологій управління економічним розвитком цих громад, що передбачає удосконалення існуючих чи впровадження нових інструментів управління цим розвитком та відповідних технологій їх реалізації. Зокрема, впровадження локального маркетингу потребує застосування технологій моніторингу соціально-економічного стану та розвитку територіальних громад, комплексного ресурсного аналізу, просування та промоції конкурентних переваг економіки територіальних громад. Удосконалення системи фінансових чинників економічного розвитку територіальних громад має базуватися на технологіях: забезпечення прозорості та об'єктивності розподілу державних трансфертів, насамперед субвенцій — з метою селективної підтримки певних програм на місцевому рівні, санації проблемних локальних спільнот, стимулювання формування й підтримки територіальних громад як полюсів економічного зростання; бюджетування — для забезпечення фінансового збалансування розвитку сфер-донорів та реципієнтів економічної системи територіальних громад. Реалізація програм структурної трансформації економіки територіальних громад повинна передбачати формування виробничих мереж, залучення чи переорієнтацію інвестиційних потоків у ті сфери економіки, розвиток яких може забезпечити ланцюговий ефект економічного зростання. Технологіями імплементації елементів проектного менеджменту можуть стати стратегування відбору муніципальних економічних проектів, узгодження інтересів учасників проектного фінансування, проведення комплексної експертизи проектів. Як модернізаційні технології ризик-менеджменту запропоновано використовувати: ідентифікацію ризикових

ситуацій, профілактику ризиків на основі формування пакету дій із запобігання несприятливих наслідків їх настання. Для застосування інструментарію муніципальної логістики необхідними є модернізація: системи управління ресурсними потоками (імітаційне та геоінформаційне моделювання, резервування на основі визначення величини страхового запасу та можливих напрямків руху ресурсів); просторового планування території з врахуванням оптимізації розміщення інфраструктурних одиниць в територіальних громадах. Для врахування потенціалу кластеризації економічної діяльності суб'єктів господарювання різних форм власності, що є технологією реалізації економічних проектів в умовах недостатності ресурсів, оскільки передбачає їх консолідацію, доцільним є формування кластерів, наприклад, для сільських територіальних громад — у сфері виробництва, переробки та реалізації сільськогосподарської продукції, розвитку «зеленого» туризму; для монофункціональних малих міських територіальних громад — при здійсненні диверсифікації економічної діяльності; для середніх та великих територіальних громад — у царині утворення науково-технічних парків. Вказані напрямки дозволяють сформувати комплексний механізм модернізації технологій управління економічним та соціальним розвитком територіальних громад, реалізація якого спроможна забезпечити результативність інтеграції територіальних громад.

Можливість реалізації властивості інтеграційності територіальних громад є ще одним аргументом, який підтверджує гіпотезу їх дослідження як, насамперед, економічних систем. Інтеграційні процеси на рівні територіальних громад є чинником, що забезпечують консолідацію та стабілізацію функціонування елементів регіональних економічних систем, а, відповідно, й національної економіки загалом.

Література

1. Монастирський Г.Л. Модернізаційна парадигма управління економічним розвитком територіальних спільнот базового рівня: монографія / Г. Л. Монастирський. — Тернопіль: Вид-во «Економічна думка» ТНЕУ, 2010. — 464 с.
2. Монастирський Г.Л. Теорія організації: підручник / Г. Л. Монастирський.. — Тернопіль: ВПЦ «Економічна думка ТНЕУ», 2014. — 288 с.
3. Регіональні перетворення у світовому та українському вимірах: монографія / за наук. ред. А.І.Крисоватого та Є.В.Савельєва. —

Тернопіль: ТНЕУ, 2016. — 388 с.

4. Monastyrskyi G. Municipalization as a new paradigm of local economic development: world and national tendencies / G. Monastyrskyi // Local self-government in local development: Ukrainian and Polish experience: monograph / ed. Lech Jańczuk. — Lublin: Wydawnictwo KUL, 2014. — P. 57-77.

Світлана ОНИЩУК

Міжрегіональне управління Нацдержслужби в Чернівецькій,
Івано-Франківській та Тернопільській областях, Україна

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА В СФЕРІ ДЕРЖАВНО-КОНФЕСІЙНИХ ВІДНОСИН: ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД

Виклики сучасності вимагають нового підходу до розвитку державно-церковних відносин. Необхідно сформуванню та законодавчо закріпити партнерську модель державно-церковних відносин, нові гнучкі структури та методи розв'язання суспільних проблем, що виникають внаслідок духовної кризи. Очевидно також і те, що основна маса суспільних і державних проблем виникає з причини зростання духовного вакууму.

Україна активно інтегрується у світове співтовариство розширюючи як офіційні політичні та культурні зв'язки, так і приватні контакти громадян. Для українського законодавства корисно вивчення й осмислення закордонного досвіду реалізації прав людини на свободу совісті. Тому доцільний аналіз закордонних документів, що закріплюють принципи відносин держави й релігійних організацій, конкретних моделей даних взаємин в різних країнах світу.

Досвід закордонних країн досить великий, і його огляд потрібен як допоміжний матеріал при конструюванні нового українського закону. Адже, чинний Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» прийнятий ще в 1991 р. За цей час, відбулись суттєві зміни в суспільстві, які дали поштовх трансформаціям і в діяльності релігійних організацій, їх статусу в державі.

Згідно з Конституцією Італії всі громадяни мають однакову суспільну гідність і рівні перед законом без різниці статі, раси, мови, релігії, політичних переконань, особистого та соціального положення.

Держава і католицька церква незалежні та суверенні у сферах, що належить кожній з них. Їх відносини регулюються Латеранськими угодами. Всі релігійні конфесії в однаковій мірі рівні перед законом. Всі релігійні конфесії – інші, ніж католицизм, – самоорганізуються у відповідності зі своїми віруваннями за умови, що їх поведінка і дії не вступають у суперечність з італійським законодавством. Їх угоди з державою визначаються законом на основі угоди з органами, що представляють ці віросповідання [1, с. 111].

Згідно італійської Конституції, католицька церква має особливі відносини з державою (стаття 7) і Святим Престолом укладено конкордат (Закон від 25 березня 1985 р. № 121), в якому зафіксовані сфери взаємодії церкви і держави. В Італії всі релігійні організації поділяються на чотири групи: 1) визнані асоціації, які діють без статуту, мають право лише на місіонерську діяльність і не можуть укласти договори з державою; 2) визнані асоціації (статті 14-35 Цивільного кодексу), які підлягають значному нагляду з боку держави і не мають права на придбання власності без згоди держави; 3) групи з правовим статусом (стаття 2 Угоди 1992 р. про дружбу, торгівлю і судноплавство з США), які мають право набувати власність; 4) визнані релігії, які мають преференції у сфері співробітництва з органами державної влади, наприклад, у сфері освіти (Закон від 24 червня 1929 р. № 1159) [4, с. 82-83].

Є країни, в яких абсолютна державна підтримка однієї релігії закріплена на законодавчому рівні. Іслам має статус державної (офіційної) релігії в Алжирі, Афганістані, Бангладеші, Бахреїні, Брунеї, Єгипті, Індонезії, Йорданії, Іраку, Ірані, Ємені, Катарі, Коморських островах, Мавританії, Марокко, Мальдіви, Марокко, ОАЕ, Омані, Пакистані, Саудівській Аравії, Сомалі, Судані, Тунісі.

Католицизм має статус державної (офіційної) релігії у Ватикані, Домініканській Республіці, Коста-Ріці, Ліхтенштейні, Мальта, Монако, Сальвадор, Сан-Марино. Буддизм має статус державної (офіційної) релігії в Бутані, Лаосі, Камбоджі й Таїланді. Конституція Таїланду обумовлює, що король повинен бути буддистом і одночасно опікуном усіх релігій. У Греції, відповідно до статті 3 Конституції, православ'я визнається державною релігією. Прозелітизм заборонено (пункт 2 статті 13 Конституції). Інші релігійні організації, згідно з Законом «Про статус інших церков» 1939 р., можуть реєструватися, якщо не містять таємних догм і культової практики [4, с. 78-79].